

Zeszyt ćwiczeń przygotowujący uczniów
z trudnościami w nauce czytania i pisania
do egzaminu ósmoklasisty

OPERON
Edukacja jest podróżą

ORTOGRAFFITI

Anna Adryjanek

Zeszyt ćwiczeń
JĘZYK POLSKI

klasa **7** cz. 1

Spersonalizuj swoją okładkę

Anna Adryjanek

ORTOGRAFFI

Zeszyt ćwiczeń
JĘZYK POLSKI

klasa 7 cz. 1

Przygotowanie uczniów z trudnościami w nauce czytania
i pisania do egzaminu ósmoklasisty

Projekt okładki: Urszula Matlak
Montaż okładki: Paweł Kwacz
Opracowanie graficzne i skład: Agata Knajdek

Redaktor prowadzący: Katarzyna Kupracz
Redakcja językowa: Liliana Hetko
Korekta techniczna: Marlena Dobrowolska

Ilustracje: Shutterstock

Publikacja zalecana przez Polskie Towarzystwo Dysleksji.

Uwaga. W ćwiczeniach istotną rolę odgrywa kolor. Kopiowanie ćwiczeń zdecydowanie obniża ich wartość terapeutyczną, a niekiedy nawet uniemożliwia ich wykonanie.

Metoda pracy tworzenia zadań do treningu czytania ze zrozumieniem opracowana w OLPI przez Annę Adryjanek.

© Copyright by Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o. & Anna Adryjanek
Gdynia 2018

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.
N6786

Wydawca: Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.
81-212 Gdynia, ul. Hutnicza 3
tel. centrali: 58 679 00 00
e-mail: info@operon.pl
<http://www.operon.pl>

ISBN 978-83-7879-857-6

08/18/XIV/US70

Wstęp

Wyzwania

Starszy uczeń z dysleksją wymaga terapii równie intensywnej jak uczeń młodszy. Nie tylko dlatego że czeka go egzamin zewnętrzny na koniec ósmej klasy, lecz także dlatego że przed nim wiele wyzwań związanych z nabywaniem wiedzy i umiejętności o większym stopniu trudności. W klasach starszych zwiększa się ilość tekstów literackich o trudniejszym charakterze. Podręczniki zawierają dłuższe porcje informacji, w których dominuje specjalistyczne słownictwo, pojęcia, terminy i skomplikowane zwroty, a składnia zdań jest bardziej wymagająca, odległa od składni języka potocznego. W związku z tym praca ucznia z dysleksją w klasach 7 i 8 również powinna być skierowana na nowe tory.

Przedstawiamy zatem uczniowi klasy 7 zestaw ćwiczeń, który zwiększy jego kompetencje w obszarze czytania, pisania, rozumienia tekstu dłuższego oraz poleceń, a także przetwarzania i wykorzystywania informacji w różny sposób. Ponadto przewidziane w nim zadania mają na celu usprawniać i kompensować funkcje poznawcze, takie jak: koncentracja uwagi, orientacja w kierunkach, funkcje wzrokowe, ruchowe i słuchowe, a także doskonalić ucznia w trudnej dla niego materii grafii, ortografii i interpunkcji. Pozwalają mu również zwiększać poziom wiedzy i umiejętności koniecznych do uzyskiwania pozytywnych efektów pracy w przedmiotach szkolnych (właściwych dla potencjału ucznia) oraz przewyżczać trudności w uczeniu się nie tylko języka polskiego, lecz także innych przedmiotów.

Przygotowane zeszyty dostosowane są pod względem trudności do ucznia nastoletniego i wydają się w odbiorze uczniów bardziej poważne. Monochromatyczność kolorystyki rozdziałów wynika z przewidywanych działań, które ma wykonać uczeń: to on wypełnia kolorem płaszczyznę tekstu i pól zadań, zapamiętując pewne treści szybciej i skuteczniej. W procesie kolorowania, podkreślania i zaznaczania bierze udział więcej kanałów poznawczych (wzrokowy, ruchowy, kinestetyczno-ruchowy). Uczeń widzi kolorowe treści (wyrazy, fragmenty, szczegóły), ale również sam je wprowadza. Działa zatem polisensorycznie.

Walory poznawcze i kompozycja ćwiczeń

W procesie uczenia się ogromną rolę odgrywa czynnik emocjonalny. Dla uczniów w wieku trzynastu, czternastu lat ważne jest przeżywanie emocji (wkraczanie w wiek adolescencji). Postanowiliśmy wykorzystać ten czynnik i zaprezentować uczniowi materiał, z którym może utożsamiać się emocjonalnie, czytając i wykonując zadania. Przygotowaliśmy powieść w odcinkach, którą uczeń czyta we fragmentach i wykonuje ćwiczenia o różnorodnym charakterze. W ten sposób w edukacji, terapii i kompensacji funkcji poznawczych odwołujemy się nie tylko do potencjału intelektualnego, lecz także emocjonalnego ucznia, co zwiększa ciekawość poznawczą i motywację wewnętrzną. Uczeń przeżywa przygody bohaterów powieści – Lucyny i Piotra, poznaje ich historię, a nawet ją współtworzy. W zadania, które będzie wykonywał, zaangażuje się intensywniej z najrozmaitszymi emocjami, co może zwiększyć ich skuteczność.

Dwa zeszyty ćwiczeń przygotowane na dany rok szkolny zawierają po 26 rozdziałów. Bazą rozdziału jest tekst – fragment powieści lub krótki tekst popularnonaukowy czy publicystyczny, dobrany w taki sposób, aby uzupełniał tekst literacki o ciekawe wiadomości. Powieść przenosi ucznia w dawne czasy, początek XX wieku. Bohaterami są chłopak i dziewczyna, którzy przeżywają różne przygody, także fantastyczne. Powieść osadzona jest w realiach prawdopodobnych, gdzie ważne znaczenie ma przeszłość i historia, a fantastyka jest motorem akcji. Język powieści skonstruowany został specjalnie, by uczeń mógł obcować z różną leksyką i składnią. Mamy więc części o różnorodnym stylistycznie charakterze, o różnorodnej budowie zdań, by uczeń trenował czytanie właściwe dla jego wieku. Gdy spojrzymy na listę lektur, widzimy teksty dawne: siedemnasto- i dziewiętnastowieczne, szczególnie trudne dla ucznia z dysleksją. Postanowiliśmy przeprowadzić go przez trening czytania i pracy z tekstami o różnorodnym stylu i gramatyce, aby sprostał wymaganiom edukacyjnym.

Każdy rozdział oprócz tekstu zawiera polecenia wymagające od ucznia myślenia, działania, tworzenia. Przede wszystkim skłaniają one ucznia do wielokrotnego sięgania do tekstu, zaznaczania, kolorowania, zakreślania i analizowania, co zwiększa poziom aktywnego czytania i wyszukiwania informacji. Inne zadania wiążą się z czytaniem i przetwarzaniem informacji w tabelach, grafach, mapach myślowych, schematach itp., z czym uczeń z dysleksją może mieć większe kłopoty. Kompetencje te są jednak niezbędne w uczeniu się matematyki, przedmiotów przyrodniczych i humanistycznych. Pozostałe ćwiczenia angażują ucznia w pracę twórczą i trening poprawnego pisania.

Sposób pracy

Przedstawione rozdziały są tak skonstruowane, aby nauczyciel – terapeuta, polonista czy pedagog – mógł je wykorzystać w różnorodny sposób. Rozdział nie zakłada gotowego scenariusza lekcji. Uczniowie mogą z nim pracować indywidualnie, w parach, grupach, klasie. Praca z danym rozdziałem może wypełniać całą lekcję lub jej część. Można wykonywać wszystkie zadania czy też niektóre, byle nauczyciel uznał, że wiadomy jest kontekst i cel ich wykonania. Dlatego należy zwrócić uwagę na polecenia, które stanowią całościowy cykl. Od nauczyciela zależy, czy przeczyta tekst głośno, czy wskaże ucznia, który to zrobi.

Szczególną uwagę należy zwrócić na polecenia, które nie są rutynowe oraz polecenia złożone. Mogą wskazywać kilka działań ucznia i wymagają czynności złożonych. Taka zamierzona konstrukcja poleceń skłania ucznia do uważności, wnikliwego czytania, rozważania nad działaniami, które musi wykonać. W rozdziałach to polecenia mają szczególny walor zwiększający rozumienie treści. Uczeń nie może pobieżnie ich przeczytać i postąpić rutynowo. Do działań schematycznych przyzwyczajają się, wykonując testy i ćwiczenia na każdym przedmiocie szkolnym, rozwiązując zadania zamknięte i czytając polecenia: „wypisz”, „wstaw”, „podaj”. Znane są pomyłki uczniów wynikające z pobieżnego przeczytania polecenia i schematycznego postępowania. Żeby nie utrwaląc bezrefleksyjnych mechanizmów działań, skonstruowano polecenia złożone, które wymagają od ucznia większego trudu i skupienia oraz mają swój udział w treningu rozumienia i przyswajania czytanych treści.

Optymalna ilość i częstotliwość pracy zaistnieje wtedy, gdy uczeń z dysleksją wykona jeden rozdział na tydzień pod okiem terapeuty, a w razie potrzeby i zależnie od tempa pracy, uzupełni go w domu. Najlepiej wykonywać zadania indywidualnie, pod okiem nauczyciela na zajęciach, dzielić się uwagami i spostrzeżeniami z rówieśnikami, korygować działania, konfrontować efekty pracy. Zadaniem nauczyciela jest więc takie komponowanie toku zajęć, aby zaistniały następujące elementy:

- czytanie tekstu, także głośne, gdy uczniowie śledzą tekst (dla uczniów z głęboką dysleksją powoli i głośno czyta nauczyciel),
- dzielenie się refleksjami po przeczytaniu tekstu,
- czytanie ciche i głośne poleceń,
- objaśnianie i rozważanie działań, których od ucznia wymagają polecenia,
- wykonywanie poleceń i dzielenie się uwagami na temat efektów pracy.

Terapeuta musi jednak pamiętać, żeby dostosować tok zajęć do potrzeb uczniów, z którymi pracuje, i przeznaczyć czas na inne potrzebne ćwiczenia terapeutyczne. Do niego też należy pomoc uczniowi w zaplanowaniu systematycznej pracy w domu nad pozostałą partią zadań.

W tych szkołach, w których nie przewidziano zajęć terapii pedagogicznej, można wspierać ucznia indywidualnie, kontrolując jego pracę wykonaną w domu. Takim indywidualnym opiekunem może być także polonista, który wyznacza pracę uczniowi, sprawdza wykonane przez niego zadania w rozdziałach, słucha opinii i wrażeń, udziela mu informacji zwrotnej na temat wykonanej pracy, wspiera dziecko, zachęca do podejmowania samodzielnych rozwiązań i odpowiada na jego pytania.

Trenowanie umiejętności

Korzyści i umiejętności, których uczy się starszy uczeń z dysleksją podczas wykonywania zadań:

- lektura, czyli czytanie, w tym głośne, i zaangażowanie emocjonalne w tekst,
- doświadczenie i obcowanie ze szczególną składnią,
- przekształcanie i modyfikowanie składni – ćwiczenie składni,
- ćwiczenie stylu, trening pisania na zadany temat,
- poznawanie najróżniejszych słów i zwrotów, powiedzeń, frazeologizmów,
- gromadzenie zasobu słów – budowanie własnego słownika,
- poznawanie synonimów, antonimów, neologizmów,
- utrwalanie i uzupełnianie wiadomości z zakresu gramatyki, stylistyki, ortografii i interpunkcji,
- obcowanie z tekstami o różnej funkcji i stylu (literackie, informacyjne, publicystyczne),
- rozwijanie umiejętności twórczych i wyobraźni,
- myślenie, zwłaszcza nierutynowe, polegające na rozstrzygnięciu własnych wątpliwości, zmuszające do samodzielności, a nie do wpisania się w schemat czy oczekiwania testu,
- trenowanie rozumienia poleceń o złożonym charakterze,
- trening uważności, koncentracji i pamięci,
- trening spostrzegania i selekcjonowania znaków graficznych – liter i innych,
- trening zapisu i kaligrafii, motoryki małej,
- trening wyboru, selekcjonowania, porządkowania i przetwarzania informacji, operowania informacją,
- wzmacnianie funkcji percepcyjno-motorycznych i ich integrację (np. słuchowa, wzrokowa, kinestetyczno-ruchowa).

Umieszczone przy numerach zadań piktogramy informują, jakie funkcje poznawcze oraz wybrane umiejętności są doskonalone podczas ich wykonywania:

 funkcje wzrokowe	 porządkowanie informacji	 orientacja w kierunkach
 funkcje słuchowe	 przetwarzanie informacji	 koncentracja uwagi
 funkcje ruchowe	 rozwijanie umiejętności twórczych	 pamięć
 myślenie logiczne	 koordynacja	 słownikowe i leksykalne
 wiedza		

Wiedza nie tylko polonistyczna

Tematyka odcinków powieści i innych tekstów skorelowana jest z programem nauczania w klasach 7 i 8. Dotyczy to na przykład języka polskiego, historii, geografii, matematyki. W ten sposób uczeń z dysleksją zdobywa czy rozszerza wiedzę przedmiotową, na przykład z tematów: powstania narodowe, sytuacja na ziemiach zabranych, polodowcowa rzeźba terenu, dawne zawody rzemieślnicze, rośliny i zioła, historia książki i druku. Ponadto zadania przewidują doskonalenie umiejętności potrzebnych na każdym przedmiocie szkolnym:

- trening budowania wypowiedzi krótkiej – wniosków, uzasadnień, wyjaśnień, przypisów itp.,
- trening notowania w formie planu, tabel, wykresów, grafów, map myślowych itp.,
- trening tworzenia i czytania diagramów, map, szkiców.

Słowo do ucznia

Przed Tobą prawdziwa, wielka historia, którą poznasz, rozwiązując zadania w kolejnych rozdziałach. Znajdziesz w nich losy dwojga bohaterów zaprezentowane w odcinkach. Żeby poznać niektóre realia świata, w którym żyją bohaterowie, będziesz wykonywać też zadania o nieco innym charakterze – popularnonaukowym. Czeka na Ciebie nieznana dotąd praca: rozwiązywanie zagadek i zadań specjalnych, a więc trening trudny, ale prowadzący do poznania pewnej mrocznej tajemnicy.. Będziesz także współtworzyć historię, wzbogacając ją własnymi krótkimi fragmentami. W ten sposób poznawana przez Ciebie historia będzie się rozwijać w każdym rozdziale, aż powstanie cała powieść..

Przy okazji czytania historii i wykonywania poszczególnych zadań będziesz doskonalić czytanie ze zrozumieniem, wyszukiwanie informacji, posługiwanie się nimi i wiele innych umiejętności, które pomogą ci lepiej funkcjonować na lekcjach w szkole i zdać satysfakcjonująco egzaminy zewnętrzne.

Zadania w poszczególnych rozdziałach możesz wykonywać za jednym zamachem lub po kawałku, na zajęciach z terapeutą lub samodzielnie, w szkole lub w domu.

Przeczytaj tekst po cichu i głośno, w kolejności, jaką wolisz.

Piotr

Spienione i rozhukane konie **runęły** w płytką rzekę, **wzbijając** pióropusze wody. Piotr dobiegł do brzegu, **obserwując** z niepokojem bród¹. Poziom Orzyca **wzbierał**, a na **płyciźnie** pojawiały się coraz większe okręgi **mżącego** deszczu. Niepokoił się, że gdy rozpada się na dobre, nie zobaczy jej, bo matka zagoni ją do pracy w domu. Zapewne będzie szyła albo cerowała do zmroku. Gdyby pogoda się utrzymała, mógłby na nią popatrzeć z daleka, jak biega za olbrzymim stadem gęsi, żeby się przeniosły w dogodne i zasobne w krwawnik miejsce, a potem siedzi i zamyślona patrzy w dal na doliny i siwą **wstęgę** lasu. Zawsze tam patrzy, jakby spodziewała się ujrzeć to, na co tylko ona czeka. Wielokrotnie próbował **pobiec** wzrokiem w tym samym kierunku, wyprzedzić jej spojrzenie i odkryć tajemnicę – **bezsukutecznie...**

Konie chrapały, wierzgały i parskały. **Zdjął** koszulę, długie buty i wskoczył w wodę. Czyścił Karą, Gniadą i Bułankę dokładnie, ale myślał cały czas o dziewczynie. Wołali na nią Lucyna, ale imię to nijak do niej nie pasowało. Żadne nie pasowało. Coś od małego było w niej nie tak. Milcząca, zasluchana w sobie i zapatrzona w dal, jakby nieobecna. Nigdy nie bawiła się z większymi dziewczynami, nie ganiała po pobliskim lasku i nie łapała kijanek w rzeczce przecinającej wieś. Zawsze ubrana w ciemną sukienkę z białym kołnierzykiem snuła się zamyślona po wsi, gdy matka wysłała ją do ciotki lub szła do kogoś na odrobek². Co zresztą mogła **zdziałać**? Ani siły za wiele, ani sprytu, a zawsze milcząca nie zyskiwała sympatii. Ludzie **poglądali** na nią raczej ze współczuciem, bo i rodzice nie mieli z niej większego pożytku przy pracy. Ostatnia wiązała snopki, wielkich koszy kartofli dźwigać nie mogła, jedynie w domu była pomocna babce. Na słońcu długo nie wytrzymała, bladła i szła w cień pod gruszę, a stamtąd patrzyła w tę swoją dal.

Piotr spojrział w niebo i uśmiechnął się na widok **rozsnuwających** się chmur. Ujął dwa konie za uzdy³ i wyprowadził je z wody. Włożył buty, przewiesił koszulę przez ramię i wskoczył na Karą. Galopem ruszył w kierunku wsi, a pozostałe konie popędziły za nim.

¹ bród – płycizna na rzece, zazwyczaj wykorzystywana do przeprawy na drugi brzeg (od słowa *brodzić*)

² odrobek – spłacanie długów lub przyjętych zobowiązań w formie pracy, zwykle w polu (od słowa *odrabiać*)

³ uzda – **uprząż rzemienna** na głowę konia, inaczej **ogłowie, kantar**

zadanie 1

Zanim wykonasz zadania i przejdziesz do kolejnych przygód bohaterów, zastanów się, kim są. Spróbuj przewidzieć, dlaczego Piotr interesuje się Lucyną, co o niej wie i jakie uczucia do niej żywi.

zadanie 2

Odszukaj w tekście wyrazy, które mogą sprawić ci trudności ortograficzne ze względu na to, że są rzadkie. Zapisano je pogrubioną czcionką. Przepisz je z tekstu poniżej, oddzielając przecinkami. Jeśli nie znasz ich znaczeń, poszukaj w słowniku.

.....

.....

.....

.....

zadanie 3

Otocz pętlą nazwy własne, zapisane wielką literą. Znajdź w internecie znaczenia tych słów, a następnie uporządkuj je w tabeli, dzieląc na odpowiednie kategorie. W nagłówkach tabeli zapisz starannie, jaką kategorię reprezentują te wyrazy.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

zadanie 4

Zapisz wyrazy z tabeli w porządku alfabetycznym.

.....

zadanie 5

Na jakiej zasadzie powstały imiona koni, które czyścił Piotr? Zapisz wniosek.

.....

.....

.....

.....

zadanie 6

Przeczytaj poniższą informację o nauce, która zajmuje się nazwami własnymi.

Onomastyka – dział językoznawstwa zajmujący się badaniem nazw własnych (zwanymi też onimami), czyli odnoszących się do konkretnych przedmiotów, a nie ich klasy (por. greckie *ónōma*, oznaczające *imię*). Onomastyka zajmuje się między innymi nazwami miejscowości, imionami, nazwiskami.

Onomastyka zajmuje się porządkowaniem, pochodzeniem (etymologią) nazw własnych, ich budową słowotwórczą i tymi właściwościami gramatycznymi, które je wyróżniają od nazw pospolitych (gramatyka nazewnicza). (...)

Główne działy badawcze onomastyki to:

- **antroponimia** (od greckiego *ánthrōpos*, *człowiek*) – polega na badaniach nazw osobowych,
- **toponimia** (od greckiego *topos*, *miejsce*) – polega na badaniach nazw miejscowych.

Szczegółowe poddziały badawcze onomastyki to między innymi:

- **choronimia** (od greckiego *choros*, *kraj*) – nauka o nazwach części świata, krain i państw,
- **chrematonimia** (od greckiego *chrema*, *rzecz*, *towar*, *zdarzenie*) – nauka o nazwach własnych wytworów kultury ludzkiej, na przykład domy (np. dom Pod Zielonym Kogutem), szkoły (np. Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej), teatry (np. Teatr Narodowy, Teatr Rozmaitości), narzędzia, pojazdy ziemne i wodne (np. statek Batory, Dar Pomorza),
- **etnonimia** (od greckiego *ethnos*, *lud*) – nauka o nazwach plemion,
- **fitonimia** – nauka o nazwach własnych roślin,
- **hydronimia** (od greckiego *hydōr*, *woda*) – nauka o nazwach wodnych,
- **oronimia** (od greckiego *oros*, *góra*) – nauka o nazwach górskich,
- **zoonimia** – nauka o nazwach własnych zwierząt,
- **kosmonimia** – nauka o nazwach obiektów znajdujących się w Układzie Słonecznym oraz nazwach przyrządów do badania tegoż Układu.

Zgodnie z zasadami polskiej ortografii nazwy własne zapisujemy wielkimi literami.

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Onomastyka> (dostęp 05.04.2018).

zadanie 7

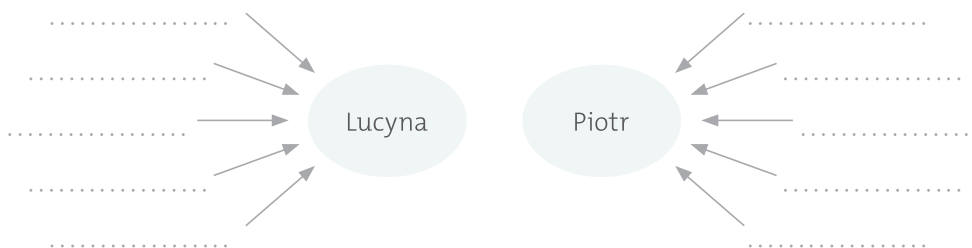
Obok nazw własnych wypisanych przez ciebie w tabeli (zadanie 3) zapisz nazwy działów onomastyki, do których należą te nazwy.

zadanie 8

Wróć do opowieści o Piotrze i Lucynie. Przeczytaj ją jeszcze raz. Zaznacz żółtym kolorem zdania opowiadające o Piotrze, a zielonym – dotyczące Lucyny.

zadanie 9

Zastanów się, co możesz powiedzieć o obojgu bohaterach i zapisz jak najwięcej swoich spostrzeżeń w poniższym grafie. Postaraj się pisać bardzo starannie, ale używaj pojedynczych słów.

zadanie 10

Podkreśl w tekście źródłowym wyrazy z **ó/u**, **ź/rz**, **ch/h** różnymi kolorami, zachowując konsekwentnie zasadę: wszystkie z **ó** – jednym kolorem, wszystkie z **u** – drugim kolorem i tak dalej.

zadanie 11

Pogrupuj wyrazy wskazane w zadaniu 10 według kategorii wymienionych w tabeli. Jeśli jest więcej niż 1 wyraz reprezentujący daną kategorię, wystarczą 2 przykłady.

Wyrazy z u na początku wyrazu	Wyrazy z u na końcu wyrazu	Wyrazy z końcówką -uje (także w formie odmienionej)	Wyrazy z końcówkami: -unek, -usia, -unia	Wyrazy z u do zapamiętania
.....
Wyrazy z ó wymiennym na o	Wyrazy z ó do zapamiętania	Wyrazy z h do zapamiętania	Wyrazy z ch do zapamiętania	Wyrazy z ź do zapamiętania
.....
Wyrazy z rz po spółgłosce	Wyrazy z rz do zapamiętania (pisownia historyczna)	Wyrazy z rz w zakończeniach -erz	Wyrazy z dwiema trudnościami	
.....	

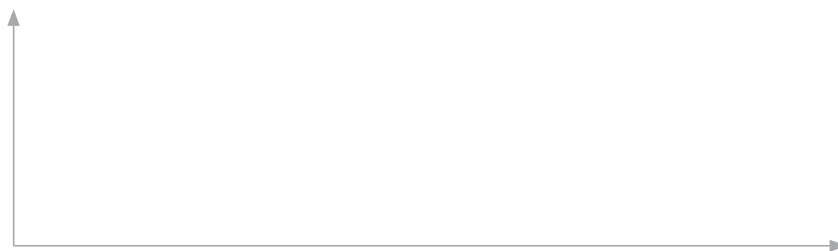
zadanie 12

Policz w tekście głównym wyrazy z **u**, **ó**, **ź**, **rz**, **ch**, **h** oraz wyrazy z dwiema trudnościami, a następnie zapisz je w podanym wykazie. Pamiętaj, aby właściwie opisać wersy po lewej stronie tabeli.

Kategoria wyrazów	Suma
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Wszystkie wyrazy

zadanie 13

Narysuj poniżej wykres słupkowy przedstawiający dane z zadania 12. Opisz właściwie poziomą i pionową oś wykresu, rysując podziałkę i nazywając odpowiednio obie osie.

zadanie 14

Rozwiąż szyfr i zapisz hasło.

																
A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M
																
N	Ń	O	Ó	P	R	S	Ś	T	U	W	Y	Z	Ż	Ź		

Rozdział 2. Konie Piotra

Pamiętasz z pierwszego rozdziału, że Piotr mył w rzece trzy konie: Bułankę, Kara, Gniadą. Imiona te pochodzą od maści końskich. Przeczytaj poniższy artykuł (po cichu i głośno) i wykonaj polecenia. Dowiesz się więcej o umaszczeniu koni Piotra.

Umaszczenie koni

Każdy jeździec doskonale zna się na umaszczeniu koni, choć nie jest to wiedza powszechna. Dawno minęły czasy, w których koń był wykorzystywany jako maszyna i środek transportu. Dzisiaj konie są rzadkie i używa się ich w sporcie i rekreacji. Maść końską można kupić na reumatyzm w aptece, warto jednak wiedzieć, że konie też mają maści.

Dawno temu, kiedy konie nie były jeszcze udomowione, ich umaszczenie (kolor sierści) było prawdopodobnie jednolite. Zmieniało się w wyniku warunków geograficznych i przyrodniczych, w których żyły te szlachetne czworonogi. Dzisiejsza wielość maści jest jednak wynikiem krzyżówek i świadomego wpływu na „garnitur genów” koni udomowionych przez człowieka około 3,5 tys. lat p.n.e. Sztuczna selekcja w hodowlach i zmiana warunków środowiskowych wpływała na mutacje genetyczne, a zatem i na kolor sierści. Do dzisiaj jednak u niektórych koni można zauważyć ciemniejszą pręgę biegnącą wzdłuż grzbietu – pozostałość umaszczenia pierwotnego.

Za każdy szczegół barwy ogona, grzywy oraz samej sierści odpowiada wiele układów genów warunkujących ilość pigmentu. W literaturze wyróżnia się trzy grupy umaszczenia koni. Pierwsza z nich to maści podstawowe: kara, gniada i kasztanowata. Koń kary jest całkowicie czarny, gniady – ciemnobrązowy o nogach i ogonie czarnym, a kasztanowaty – rudobrązowy o ogonie i grzywie w podobnej tonacji lub jaśniejszej. Do grupy kolorów rozjaśnionych należy maść bułana – wytwarza ją inny zestaw genów. Taki koń jest beżowy i może mieć grzywę i ogon ciemniejsze lub jaśniejsze niż sierść. Inne maści grupy rozjaśnionej to izabelowate, jelenie, perłowe, szampańskie i srebrne. Trzecią grupę stanowią wzory białej sierści (umaszczenie deresowate, srokaty, tarantowate).

Interesujący fakt dotyczy koni maści siwej. W grę nie wchodzi kolor sierści, lecz jego brak spowodowany defektem genetycznym. Odpowiada za to gen, który powoduje powolną utratę pigmentu przez sierść konia i w efekcie – jego siwienie. Zatem źrebię maści karej, gniadej czy kasztanowatej jaśnieje z czasem, wymieniając sierść sezonowo, aż około dziesiątego roku życia staje się siwe. Zjawisko to nie występuje u koni z innych grup umaszczenia, więc czasem maść siwą podaje się w grupie pierwszej, podstawowej.

Niekiedy nawet fachowcy mają kłopot z rozpoznaniem maści konia i sięgają wtedy do tak zwanego paszportu – dokumentu, w którym zapisano umaszczenie przodków, ponieważ maść konia jest jedną z najważniejszych cech końskiej anatomii.

Na podstawie: <https://www.equishop.com/pl/blog/masci-koni-umaszczenie-koni-n136> (dostęp 25.04.2018).

zadanie 1

Na podstawie artykułu wykonaj schemat ilustrujący rodzaje umaszczenia koni (drzewko).

zadanie 2

Na podstawie tekstu opisz umaszczenie trzech koni Piotra.

Pamiętaj, że Piotr nazwał swe konie od ich umaszczenia. A zatem poniższe wyrazy jako imiona koni piszemy wielką literą, a gdy występują jako nazwy kolorów umaszczenia – piszemy je małą literą.

Bułanka

.....

.....

Kara

.....

.....

Gniada

.....

.....

zadanie 3

Tylko precyzyjne wykonanie zadania zdradzi imię czwartego konia Piotra. Możesz pomóc sobie kolorowym pisakiem. Odszukaj w tekście 4 litery o pogrubionej czcionce. Zapisz je poniżej. Takie imię ma czwarty koń Piotra.

zadanie 4

Czcionka to zabawny wyraz. Niektórzy mogą mieć kłopot z jego wymową. Wyraz pochodzi od dawnego *czte* – czytam, liczę, sylabizuję, i zawiera do dzisiaj podstawową część przenoszącą znaczenie: *czci*. W wyniku procesów językowych cząstka ta przyjęła taką formę od pierwotnego *czte*, a zatem wyraz *czcionka* wiąże się z czytaniem – ze znakiem, który się czyta.

Odmień wyraz *czcionka* przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej. Wypowiadaj go głośno, zapisując. Dorysuj potrzebne linie tabeli do odmiany wyrazu. Pokoloruj na zielono cząstkę **czci**.

	liczba pojedyncza	
M.	czcionka	M.

zadanie 5

Odszukaj w internecie informacje o maściach: tarantowatej oraz izabelowatej. Zapisz poniżej krótkie wyjaśnienia na temat obu maści tak, aby zawierały znaczenie nazwy i cechy wyglądu koni.

.....

.....

.....

.....

.....

zadanie 6

Przeczytaj krótki tekst zawierający wyraz *maść* w różnych znaczeniach. Zdefiniuj te znaczenia. W tworzonych definicjach możesz używać synonimów.

Synonimy – wyrazy o podobnym znaczeniu.

Cwaniacy wszelkiej maści próbowali dawniej fałszować maści końskie. Wystawiali na jarmarkach liche chabety, glancowane maściami, aby dodać koniom blasku i ukryć wszelkie niedoskonałości. Niejeden frajer nieobeznany z koniem dał się nabrać na czar błyszczącej sztucznie sierści i nie dojrzał wad, dla wprawnego oka oczywistych.

maść

znaczenie 1:

znaczenie 2:

znaczenie 3:

zadanie 7

Przepisz zacytowany w zadaniu 6 tekst, zastępując synonimami 2 dowolne znaczenia wyrazu *maść*. Zastąp również wyrazem bliskoznacznym wyraz *frajer*.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

zadanie 8

Odmień przez przypadki w liczbie mnogiej wyraz *maść* w znaczeniu *barwa sierści* oraz w znaczeniu *smarowidło*. Dokończ konstrukcję i opis tabeli.

	znaczenie pierwsze	znaczenie.....
M.

zadanie 9

W jednej z kreskówek o Pingwinach z Madagaskaru bohaterka Marlenka wykrzykuje: *Zmaścicieś to, zmaścicieś!* Wyśmiewa się przy tym triumfalnie z innego bohatera, któremu nie powiódł się plan, i dzięki temu ona będzie mogła wcielić w życie swój. W jakim znaczeniu wystąpił wyraz *zmaścicieś* w okrzyku Marlenki? Odpowiedz poniżej.

.....

zadanie 10

Wróć do pierwszego akapitu artykułu o umaszczeniu koni. Otocz pętlą wszystkie przecinki. Podkreśl kolorem czerwonym wszystkie czasowniki. Jaki związek ma obecność czasownika w grupie wyrazów z zastosowaniem przecinków? Zapisz wniosek, nie zapominając o przecinkach w twojej konstrukcji zdaniowej.

.....

.....

zadanie 11

Ułóż zabawne zdanie, na przykład o tysieniu, używając poniższej konstrukcji. Nie zapomnij o przecinkach.

Jeśli..., to..., ale jeśli..., to...

.....

.....

.....

zadanie 12

Wróć do zadania 6 i podkreśl dwiema liniami słowo *jarmark*.

Jarmark to rodzaj targu, który odbywał się już od czasów średniowiecznych w miastach, miasteczkach lub nawet wioskach mających specjalny przywilej. Słowo pochodzi od niemieckiego *Jahrmarkt*.
Jarmarki odbywały się cyklicznie, przed świętami (Bożym Narodzeniem) lub w wyznaczone dni. Zjeżdżali się na nie kupcy z różnym towarem, inni przybywali specjalnie w poszukiwaniu najróżniejszych produktów. W czasie jarmarku można było kupić i sprzedać wszystko: zboże, zwierzęta hodowlane, materiały, ozdoby, wytwory rzemieślnicze i przedmioty zbytku. Miejscowości, w których odbywały się jarmarki, zwykle rozwijały się prężnie, a ich mieszkańcy bogacili się.

Wyobraź sobie, że jesteś na takim średniowiecznym jarmarku. Zdarzyło ci się zgubić w tłumie. Zapisz krótki tekst ilustrujący z jednej strony twoje zagubienie i przestrasz, a z drugiej strony – dynamikę, gwarność i barwność jarmarku. Zaczynij od zdania: „Nagle poczułem/poczułam...”.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst po cichu i głośno, w kolejności, jaką wolisz.

Lucyna

Po narodzinach nazwali ją Lucyną, chociaż nią nie była. Nikt się nie domyślił, że nie jest długo wyczekiwany przez rodziców dzieckiem. Nie była też odmieńcem podrzuconym przez mamunę¹. Po prostu była swoja, swoja własna, niczyja inna.

Dawno temu, kiedy jeszcze Bóg w kółko tworzył nowe światy, coraz lepsze, ale jeszcze niedoskonałe, nie myślała o tym, żeby się wyłonić, zaistnieć i okazać. Niematerialna, beczasowa, niezauważana, po prostu była... Niezauważana przez nikogo, nawet Najwyższego. Pływała wśród fotonów, strun, nieboskich i boskich cząstek. On nie miał zielonego pojęcia o niej, mimo że spozierała na Stworzyciela bezocnie, śmiała się z Niego bezustnie, gdy pięścią wygrażał Adamowi i Ewie, którzy złamali jego zakaz. Współczuła Mu nawet i próbowała pomóc Bogu-Perfekcjonście, ale On jej nie dostrzegał...

Czasem była po prostu zła! Po co wzory matematyczne, po co dążenie do ideału, po co ciągle spiski, układanki, zadania, zakazy dla stwarzanych przez Boga istnień!? Kombinował, mierzył, przerabiał, gmerał, miętosił, pruł i zszywał. Wszystko na nic! Nie był usatysfakcjonowany! Czasem w szale bezsilności truł, palił, topił, co stworzył, i od nowa... i od nowa... Całe wieki schodziły mu na tych eksperymentach, ale On był poza czasem, jak ona, więc nie czuł jego upływu, tylko smutniał coraz bardziej, chudł i mizerniał. W końcu zrezygnowany rozpałił w kominku wieczny ogień, założył kapcie, zwiesił ramiona i zasnął w fotelu, to pochrapując cicho, to budząc się na chwilę, by poczytać gazetę. I nic.

I było tak nic do niewytrzymania. Zaglądała do Niego, dmuchała w płomień, obsypując Go popiołem, robiła przeciąg, by zerwać z twarzy kartki wznoszone leciutko chrapaniem, a czasem nawet przewróciła doniczkę z pelargonią. Bóg odwracał się z niechęcią, wstawał gwałtownie, przypominając sobie na chwilę dawny zapał, po czym znowu apatyczniał, odstawiał smutno doniczkę na parapet i drętwiał w fotelu przy wiecznym ogniu kominka. Żaden psikus nie skutkował i wtedy zaczęła się martwić. To na pewno depresja, a z nią nie przelewki.

Nie miała wyjścia, musiała coś zmienić. Postanowiła się dowcielić, zaistnieć i samostworzyć, by pójść tam i ponaprawiać, co Bogu nie pasowało. Tylko co? Tylko co, na miłość boską, co?! No nic, może, gdy będzie już tam i z tymi, to zrozumie, co nie gra i czego Bogu w tym świecie brak. Czas działać, czas działać...

Wtedy otworzyła oczy. Nie pierwszy raz. Znowu widziała nad sobą twarz matki, ale innej, kolejnej. Już nie liczyła, które to wcielenie, i tak dotąd nie udało się poprawić świata. Wiedziała jedno: ona nie zrezygnuje i będzie próbować do skutku, o nie... nigdy nie założy kapci, by zasiąść przy wiecznym ogniu obok Boga! Z niezłomnością i gniewem spojrzała w twarz kobiecie...

¹ mamuna – demon z wierzeń dawnych Słowian, dokuczający ciężarnym kobietom i położnicom, porywający lub podmieniający nowo narodzone dzieci

zadanie 1

Zastanów się nad kompozycją tekstu. Przeczytaj pierwszy i szósty akapit, a następnie wywnioskuj, czym różni się czas wydarzeń obu tych akapitów od czasu wydarzeń ze środkowej części tekstu. Zapisz wniosek dotyczący kompozycji, uwzględniając twoje spostrzeżenia na temat czasu wydarzeń.

Kompozycja jest to sposób ułożenia treści czy elementów świata przedstawionego, na który składają się na przykład wydarzenia.

.....

.....

zadanie 2

Na poniższej osi czasu zaznacz cyframi wydarzenia opisane we fragmencie, ale zgodnie z chronologią ich następowania, a nie z tokiem narracji. Samodzielnie oszacuj odległości pomiędzy kropkami na osi. Pod osią czasu wykonaj stosowną legendę, aby wydarzenie i czas miały odzwierciedlenie w ustalonych przez siebie jednostkach.

.....

.....

.....

.....

.....

zadanie 3

Stwórz krótki plan wydarzeń przedstawionych w tekście, zachowując ich kolejność z toku narracji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

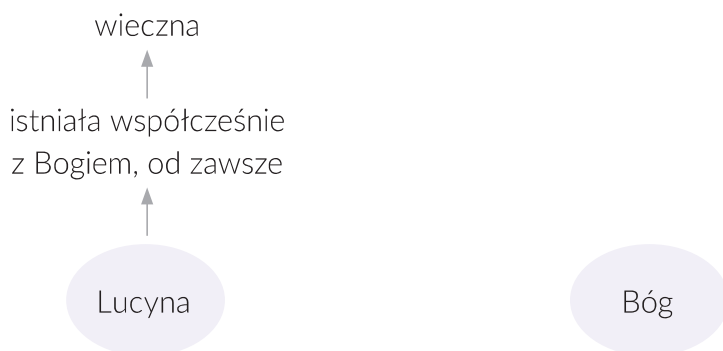
.....

.....

zadanie 4

Uzupełnij dwie mapy myśli dotyczące bohaterki tekstu i Boga, który stwarza swoje światy. Zastosuj schemat: *Lucyna* → *działanie* → *cecha*, *Bóg* → *działanie* → *cecha*, jak w poniższym przykładzie. Staraj się wyczerpać wszystkie możliwe cechy i argumenty.

zadanie 5

Wróć do tekstu i przeczytaj go jeszcze raz, zaznaczając kolorem żółtym wszystkie neologizmy. Zapisz ich liczbę:

Neologizmy to nowe wyrazy, wyrażenia, formy gramatyczne jednego wyrazu, także nowe znaczenia już istniejącego wyrazu i nowo powstałe konstrukcje zdaniowe. Niektóre powstają na użytek stały, gdy trzeba nazwać nowy, pojawiający się w świecie element, i pozostają w użyciu na długo (*komputer, mysz komputerowa*). Niektóre tworzone są tylko na użytek jakiegoś tekstu literackiego czy wypowiedzianego potocznie. Język potoczny jest najbogatszym źródłem neologizmów.

zadanie 6

Wypisz pod spodem wszystkie neologizmy wymyślone przez autora tekstu. Zapisz obok nich, z jakich wyrazów powstały.

.....

.....

.....

.....

.....

zadanie 7

Policz, ile procent wyrazów z tekstu stanowią neologizmy. Jeśli nie chcesz robić tego po swojemu, daj się poprowadzić...

Musisz znać sumę wszystkich wyrazów w tekście. Nie chce ci się liczyć? Oblicz zatem sumę wyrazów w tekście w przybliżeniu, korzystając ze średniej arytmetycznej. Zbadaj wycinek – tylko 3 linijki – i na tej podstawie oszacuj średnią liczbę wyrazów w całym tekście.

Podkreśl kolorem czerwonym 5., 8. i 14. linijkę w tekście. Nie licz linijki tytułowej. Zapisz wyniki liczenia: 5. linijka – wyrazów, 8. linijka – wyrazów, 14. linijka – wyrazów.

Razem we wszystkich 3 linijkach jest wyrazów. Podziel tę sumę przez 3, a otrzymasz średnią liczbę wyrazów w jednej linijce. Posłuż się w razie konieczności kalkulatorem. Zaokrąglij wynik do jedności.

Tyle średnio jest wyrazów w linijce: Policz liczbę linijek w tekście: Pomnóż liczbę linijek w tekście przez uśrednioną liczbę wyrazów w jednej linijce. Zapisz wynik:

Wszystkie wyrazy w tekście to liczba, neologizmy to liczba

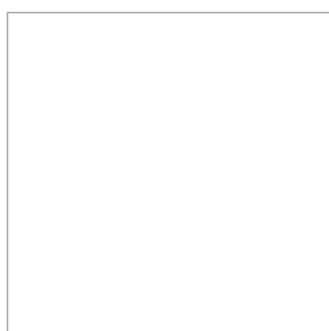
Popatrz na proporcje: liczba wszystkich wyrazów – 100%, liczba neologizmów – x%.

Szukany procent oblicz według wzoru: $x\% = \frac{\text{liczba neologizmów} \times 100\%}{\text{liczba wszystkich wyrazów}}$

A zatem neologizmy stanowią % wszystkich wyrazów, czyli całego tekstu. To dużo czy mało? Uzasadnij swoje zdanie.

zadanie 8

Narysuj diagram w kształcie kwadratu ilustrujący liczbę neologizmów i pozostałych wyrazów w tekście. Zamaluj odpowiednie pola dwoma wybranymi kolorami. Dokończ legendę obok diagramu.

neologizmy

zadanie 9

Wymyśl po 5 własnych neologizmów: czasownikowych, rzeczownikowych, przymiotnikowych. Łącz wskazane wyrazy: *do, nad, przy, we, ziemia, wewnątrz, krwawy, figura, miedź*. Dokończ rysowanie i opis tabeli.

czasowniki
.....

zadanie 10

Wróć do zadania 1. Przeczytaj swój wniosek i porównaj go z poniższym opisem. Uzupełnij swoje spostrzeżenia, jeśli trzeba.

Kompozycja kłamrowa jest to taki sposób ułożenia treści, że pewna jej część przedstawiona na początku pojawia się również na końcu fragmentu czy całego dzieła w podobnym lub w takim samym kształcie, na przykład ta sama zwrotka rozpoczynająca i kończąca wiersz.

Przeczytaj tekst po cichu i głośno, w kolejności, jaką wolisz.

Wyjątkowa

– Jaka ona śliczna... – wyszeptała z trudem Stanisława.

– Jak psiupsiowe jajeczko¹! – wyrechotała² stara Janoska. – Oj tam... Pani, kaźden³ jeden, jak zdrowy się urodzi, to ładny. A tu widać: tłuściutka i gładka. Dała łuna⁴ pani popalić... Tyli dni, tyli dni. Tylko się trza teraz łoszczyndzać⁵... chodzić mało... ze dwie niedziele... Ja tu do paniusi zajrże jutro i ziela do naparów przyniesie⁶, a na dzisiaj jeszcze paniusia ma, tylko nie grzać mocno... Ja tam zaraz Jefce⁷ i teściowej wszystko, co potrzebne, powiem. Teraz dzieciaka do cycka przystawić i leżeć, coby się wszystko zrastało. – To powiedziawszy, zabrała kilka swoich klamotów⁸ i poszła do sieni ksukać⁹ z babami, które się na ten poród szczególny zlazły.

Stanisława została sama w alkierzu¹⁰, już przebrana w suchą koszulę, spokojna i ufna. W końcu upragnione dziecko. Miała już dwadzieścia dziewięć lat i dotąd nic.

Wyszła za mąż późno, ledwie trzy lata temu, gdy już ją w rodzie starą panną ochrzcili. Brat ze złością patrzył, bo przygotowane na posag dobra topniały mu z dnia na dzień, gospodarka nie szła, a co zmarli ojciec i matka przygotowali, żeby dzieci wszystkie obdzielić, rozchodziło się nie wiadomo gdzie. Dwie starsze siostry, Bronię i Lodzię, już wyposażył i wydał, gdy młodym jeszcze gospodarczykiem był i żony do siebie jeszcze nie przyprowadził. Braci żadnych nie miał, więc gospodarka na drobnicę większą nie poszła. Ale potem, kiedy gospodarzył już z Kazią, jakoś wszystko mu się w rękach rozłaziło. Żona też przykładną gospodynią nie była, dziecka się pojawiły szybko i kufry nagotowane pustkami świecić poczęły. Obiecywał, że odda wszystko, ale z każdym rokiem żył się tylko i markotniał, że Stanisława do doczynku¹¹ została. Pożytek z niej miał, nie ma co narzekać, pracowita była i parobka, którego nie mieli, zastąpić potrafiła, ale wstyd przed ludźmi było, że siostrę za parobka trzyma, posagu nie wydając.

W końcu zdarzył się cud. Po niedzieli palmowej w progi domu zawitała stara Moszczyńska, wracając z kościoła z mężem kolaską¹². Powiedziała, że jej się Stanisława spodobała, że nie lata za chłopaczyskami, że pobożna i poduszkę przed obrazem Najświętszej Paniienki nosi, choć swoje lata ma, a dla syna jej, Pawła, co do żeniaczki też się jeszcze nie sposobi, w sam raz stworzona. No i stanęło na ślubie po żniwach. Nikt tam Stanisławy się nie pytał, za powód oczywisty mając, jakże by nie chciała kawalera, co pierwszy na całe Mazowsze rower miał! Nie najnowszy on wprawdzie miał rower, w latach też swoich był, za dziewczuchami po zabawach skakał, a żadnej przyprowadzić nie umiał. Przebierał jak w ulegalkach¹³... W końcu się matka z ojcem sami za swaty¹⁴ wzięli. Paweł spojrział i zakochał się na śmierć. Stanisława... też.

Szczęśliwa to była para, ale przez trzy lata dzieci nie było widać. Już teściowa gdała, że za lumpy kawalerskie¹⁵ synuś brakiem dziedzica płaci, aż tu nagle jest: taka śliczna i taka rozumna. A jak patrzy! Jakby wszystko wiedziała i wszystko, co słyszy, rozumiała. Oczy jej się błyszczą i tak pięknie otwiera ustka do ziewania.

zadanie 1

Podziel się poniżej wrażeniami z tekstu, konstruuując 5–6 zdań na temat jego nastroju, stylu i zastosowanego słownictwa. Możesz cytować wybrane określenia dla uzasadnienia swoich sądów.

W potocznym rozumieniu **styl** wypowiedzi jest to sposób wyrażania pewnych treści. Inaczej, jest to relacja między treścią a sposobem jej przedstawienia poprzez określone formy i zabiegi językowe.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

zadanie 2

Narrator powierzył bohaterom różne zadania. Niektórzy z nich działają, wypowiadają się, a o innych wspominał tylko, jak zachowywali się wcześniej. Przystudiuj fragment i uzupełnij tabelę.

wszyscy bohaterowie tekstu:	
wypowiadający się w tekście:	niewypowiadający się w tekście:
wypowiadający się językiem potocznym:	wypowiadający się językiem stylizowanym na gwarę:
bohaterowie aktywni – działający w akcji:	bohaterowie, o których wspomina się w narracji:

zadanie 3

Zapisz wnioski na temat zadań bohaterów, jakie wykonują w toku akcji i fabule tekstu *Wyjątkowa*. Przemyśl w tym celu następujące pytania:

- Kto „działa” bezpośrednio, czyli wypowiada się, wykonuje jakieś gesty, przejawia uczucia?
- Czemu służy wspomnienie narratora o okolicznościach sprzed narodzin Lucyny?

Akcja – wydarzenia połączone w ciąg przyczynowo-skutkowy. Do akcji nie zaliczają się refleksje i retrospekcje narratora. Akcja to tylko działania, czyny, słowa bohaterów, o których mówi narrator lub które prezentuje w dialogach.

Fabula – zdarzenia akcji oraz wszystkie inne wątki, losy postaci, epizody budujące utwór, o których mówią bohaterowie lub wspomina narrator.

.....

.....

.....

.....

zadanie 4

Pomóż autorowi wykonać przypisy wyjaśniające znaczenie niektórych słów o charakterze gwarowym. Staraj się wykonać zadanie bez pomocy słowników. Korzystaj z kontekstu zdań i samodzielnie formułuj wyjaśnienia.

- 1 – żartobliwie: jak niespotykany cud
- 2 –
- 3 kaźden –
- 4 – ona
- 5 łoszczyndzać –
- 6 – przyniosę
- 7 Jefce – Ewce
- 8 –
- 9 ksuksać – plotkować, rozmawiać ze szczególnym przejęciem
- 10 – sypialnia
- 11 – dodatkowe obowiązki, niechciane i obciążające
- 12 – lekki powóz, bryczka
- 13 – małe i twarde gruszki, nadające się do jedzenia po uleżeniu się, gdy są miękkie, „uleżone”, ale często gnijące
- 14 swaty –
- 15 – wybryki kawalerskie, na przykład: zabawy, picie, wydawanie pieniędzy na rozrywki, uwodzenie kobiet

zadanie 5

Bronia i *Lodzia* to zdrobnienia imion *Bronisława* i *Leokadia*. Na terenie, gdzie dzieją się przedstawiane w tekście wydarzenia, był zwyczaj, że drobna szlachta nadawała swoim potomkom płci żeńskiej i męskiej wyszukane imiona. *Jefki*, *Kaśki* i *Maryśki* to były zwykłe imiona dla kobiet wiejskich, a imiona złożone oraz rzadkie nadawano szlachciankom (choć ubogim i nieżywającym wystawnie).

Utwórz jak najbardziej udane i stosowne zdrobnienia do podanych imion, korzystając z formantów **-nia**, **-dzia**, **-ka**, **-cia** oraz przekształcając imiona.

Teodora –

Anastazja –

Marianna –

Klementyna –

Rozalia –

zadanie 6

Na podstawie tekstu opisz obyczaje drobnej szlachty (także powinności) w formie porad dla młodych ludzi, które formułują starsi i doświadczeni.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

zadanie 7

Objasnij znaczenie podanych sformułowań, możesz je sparafrazować.

Parafraza – swobodna przeróbka tekstu, która rozwija lub modyfikuje treść oryginału, zachowując jednak jego zasadniczy sens.

gdy już ją w rodzie starą panną ochrzczili

.....

przygotowane na posąg dobra topniały mu z dnia na dzień.....

.....

gospodarka na drobnicę większą nie poszła

.....

żony do siebie jeszcze nie przyprowadził

.....

dziecka się pojawiły szybko i kufry nagotowane pustkami świecić poczęły

.....

z każdym rokiem zlił się tylko i markotniał, że Stanisława do doczynku została

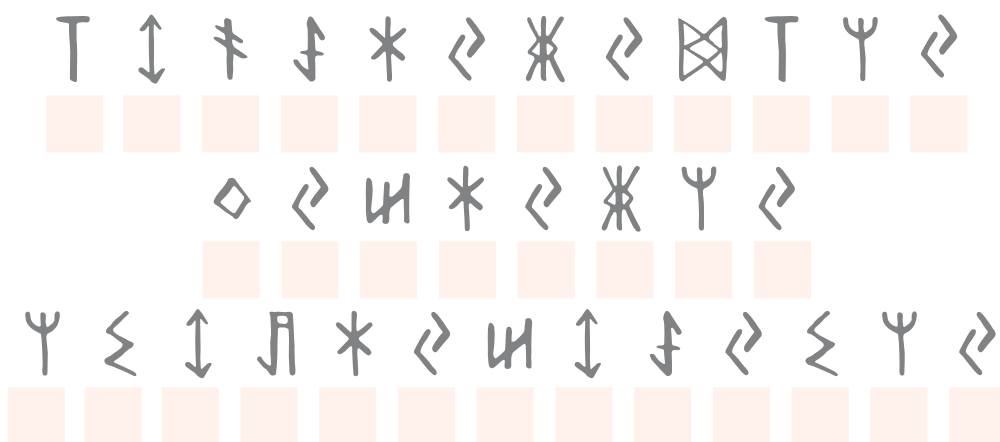
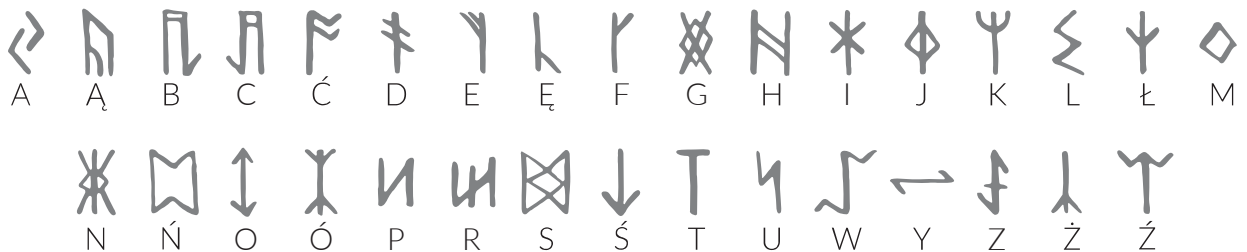
.....

siostrę za parobka trzyma, posagu nie wydając

.....

zadanie 8

Rozszyfruj zdrobnienia imion z zadania 5.

Przeczytaj tekst po cichu i głośno, w kolejności, jaką wolisz.

Stara Janoska

Stara Janoska była wiedźmą. Tak o niej mówiły dzieciaki. Może miały rację, a może była jednym z tych nieudanych bytów, które lepił Bóg. Tych, na które się złościł i które ciągle go nie zadowalały. Na pozór miała wszystko: oczy, uszy, nos, po dwie ręce i po dwie nogi, ale miała w sobie coś niedorobionego, jakby niepełny cień, jakiś taki blady, niejasny i bez konturu.

Chodziła po polach z kosturem w rękę i żeliwnym wiadrzem, w którym trzymała żarzące się węgle, a za nią ganiała cała chmara psów. Czasem przysiadła na wzgórkach na wiadrze, żeby ogrzać siedzenie, a psy układały się wokół i patrzyły żółtymi ślepiami. Inne nie ciągnęły do niej, nawet ją obszczekiwały, broniąc swoich zagród, gdy zbliżała się do jakiegoś domostwa. Nigdy podobno się nie spaliła, choć jesienią i zimą węgle zawsze nosiła w wiadrze. Latem zbierała do niego klamoty, jakieś zielsko, pióra i inne takie, a dzieci pokazywały ją palcami i wyśmiewały się z niej z bezpiecznej odległości. Z bliska – nie. Mogła zdzielić kosturem albo rzucić urok, tak mówiły baby.

Kobiety wołały starą Janoską do ciężkich porodów, nie dziwiąc się wiece, że zawsze była na podorędziu. Psy zostawiała zwykle na podwórzu, a one kładły się i czekały, nie pijąc i nie ganiając nawet za drobiem. Miejscowe burki uciekały z podkulonymi ogonami i chowały się w budach i stodołach.

Stara Janoska zabierała wiadro ze sobą i zwykle zostawiała je pod stołem w sieni. Gdy potrzebowała spalić jakiś gałganek lub kosmyk włosów (chyba tak na szczęście albo do powróżenia), wyciągała wiadro. Przegarniała w nim pogrzebaczem i w razie potrzeby dosypywała szufelką węgla z kuchni gospodyni, u której akurat była, mówiąc: „Ognia pożyczę...”. Jakby można było pożyczać i oddawać ogień... Czasem nawet niewołana przychodziła pożyczać tego ognia, gdy była daleko od swojej chałupy. Stara Janoska miała więc swój wieczny ogień.

Gdy miała robotę, uwijała się jak w ukropie, wydając rozkazy, przeganiając wszystkich na stanowiska jak plutonowy swój pluton. Nikt nie szemrał, bo Janoska chlastała ostrym słowem na lewo i prawo, nikogo nie oszczędzając, ni parobka, ni dostojnej pani.

Teraz, jak zapowiedziała, zjawiała się z ziołami i bacznie przyglądała się Lucynie.

– A z wody ochrziliście? – zapytała oskarżycielsko Stanisławę.

– Tak... Coś nie tak? – spytała trwożnie matka.

– Taka jakaś jinna... Tymi ślepiami tak pogląda, jak... No nie wiem... nie wiem, ale jak ochrzucuna, to ochrzucuna... Gładka, żre rażno i wali w szmaty, jak potraza... Ty tyz lepij wyglądas, paniusiu. No, nic tu po mnie, jide... – podniosła się ze stołka.

Stanisława sięgnęła pod poduszkę, wyjęła zwitek jednorublowych banknotów i wyciągnęła z nimi rękę w kierunku starej Janoskiej.

– O nie, paniusiu, ja tam za nic grosza nie wyzmne, ja tam gwarancyj nie dam. A jak wyzmne, to mnie przeklnieta, jak się co przytrafji... No, oby nie... No, daj Bóg, dobrze się chować będzie, ale czerwonego uwiążcie, żeby nie uroczyło...

I poszła, a Stanisława mimo niepokoju, który zasiała na chwilę stara, rozpromieniła się do ślicznej córki.

zadanie 1

Wyjaśnij podkreślone wyrażenia, parafrazując je w sposób jasny i zwięzły.

.....
.....

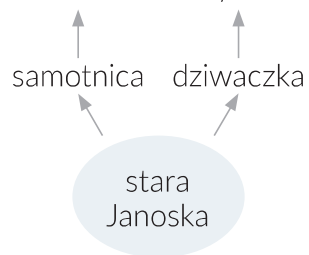
była na podorędziu – była w pobliżu, na wyciągnięcie ręki

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

zadanie 2

Scharakteryzuj bohaterkę starą Janoską w poniższej mapie myśli. Do każdej cechy, którą podasz, dopisz uzasadnienie, czerpiąc argumenty z tekstu. Zwróć uwagę na te cechy, które wyróżniają bohaterkę spośród innych ludzi.

chodziła po polach z kosturem w ręku,
z wiadrem i w towarzystwie psów

zadanie 3

Odszukaj w tekście 5 wyrazów z **ó**. Podkreśl je kolorem żółtym i zapisz je w linii w kolejności alfabetycznej.

.....

Odszukaj w tekście 5 wyrazów z **rz**. Podkreśl je kolorem niebieskim i zapisz je w linii w kolejności alfabetycznej.

.....

Odszukaj w tekście wszystkie wyrazy z **nie** pisanym oddzielnie i łącznie z wyrazem po **nie** występującym. Podkreśl te wyrazy kolorem czerwonym, zapisz je w linii w kolejności alfabetycznej. Pod spodem wyjaśnij ich pisownię.

.....

.....

.....

zadanie 4

Wyjaśnij pisownię liter zaznaczonych w wyrazach grubszą czcionką.

ż**rz**ące –

chmara –

wi**dr**ze –

urok –

sz**u**felka –

zadanie 5

Wyobraź sobie, że jesteś małym, pięcio- lub sześciolatkiem, które spotkało starą Janoską na drodze do domu. Kobieta cię przeraża. Obserwuje cię bacznie, a tobie wydaje się, że rozpoznaje cię – dzieciaka, który rzucał w nią z dala kamieniami i wyśmiewał ją, przedrzeźniając. Napisz tekst, w którym przedstawisz to zdarzenie. Wzbogać go dialogami i zwrotami wyrażającymi emocje, zbuduj sytuację pełną napięcia i strachu. Pamiętaj o akapitach.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

zadanie 6

Bohaterka stara Janoska nie została dotąd szczegółowo opisana przez autora. Twoje zadanie będzie polegało na współtworzeniu opowieści. Napisz około 15 zdań opisu, który mógłby być wpleciony we fragment z pierwszej strony tego rozdziału. Opisz sylwetkę i twarz bohaterki tak, aby była wyrazista, charakterystyczna i rozpoznawalna. Pamiętaj o akapitach.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SERIA ORTOGRAFFITI

dla uczniów z trudnościami w uczeniu się ortografii

dla uczniów z trudnościami w uczeniu się matematyki

dla uczniów z dysgrafią

przygotowanie uczniów z trudnościami w uczeniu się do egzaminu ósmoklasisty

NOWOŚĆ

Język polski

Matematyka

KLASA 7

Język polski

Matematyka

KLASA 8

